

MALTA

QORTI CIVILI

PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH ZAMMIT MC KEON

Seduta tad-29 ta' April, 2014

Citazzjoni Numru. 763/2010

Evelyn Farrugia (ID226255M)

kontra

Doris Catania ;

Godwin Farrugia, u b`digriet tal-14 ta` April 2011 il-Qorti ordnat il-korrezzjoni fis-sens li minflok l-isem Godwin Farrugia jitnizzel l-isem Gordon Farrugia ; u

Toninu Caruana bhala president u Charles Schembri bhala segretarju tas-Socjeta` Filarmonika msejha “La Stella”, tal-Gudja AD 1919 ; u

Nazzareno sive Zaren Dalli, u b`digriet tal-14 ta` April 2011 il-Qorti ordnat il-korrezzjoni fis-sens li minflok l-isem Nazzareno sive Zaren Dalli jitnizzel l-isem Rosario Dalli

Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ir-rikors guramentat prezentat fit-28 ta` Lulju 2010 li jaqra hekk :

1. *Illi Gabriel Farrugia (ID 903647M) miet fl-1 ta` April 2010 fl-Isptar Mater Dei, Msida.*

2. *Illi l-attrici tigi oht l-imsemmi Gabriel Farrugia.*

3. *Illi minn ricerki li ghamlet l-attrici saret taf illi d-decuius halla testament wiehed datat 23 ta` Marzu 2010 fl-atti tan-Nutar Dr. Hugh Grima. Kopja tal-istess testament qieghed jigi esebit bhala Dok. A.*

4. *Illi fl-istess testament id-decuius halla €4,000 lin-neputi tieghu Godwin Farrugia b'titolu ta' legat, €30,000 lin-neputija tieghu Doris mart Charles Catania, il-qbiela ta' ghalqa ta' l-Imsaqqfa fil-Gudja lis-sekond u kugin tieghu Nazzareno sive Zaren Dalli u halla bhala eredi universali lis-socjeta' "La Stella", tal-Gudja AD 1919.*

5. *Illi l-imsemmi testament sar biss disat ijiem qabel ma miet Gabriel Farrugia.*

6. *Illi l-attrici taf illi l-imsemmi Gabriel Farrugia, fil-granet qabel miet ma kienx kapaci jikteb minhabba l-kundizzjoni medika tieghu li ma hallitux icaqlaq il-pala ta' idejh u subghajh.*

7. *Illi skont l-artikolu 28(1)(k)(v) tal-Kap. 55 tal-Ligijiet ta' Malta li jispecifika x'ghandu jkun fih kull att notarili nsibu s-segwenti :*

"jekk xi wahda mill-partijiet jew wiehed mill-fidem facientes ma jkunux jafu jew ma jkunux jistghu jiffirmaw, huma ghandhom jiddikjaraw x'inhom li jkun izommhom milli jiffirmaw, u n-nutar ghandu jsemmi din id-dikjarazzjoni qabel ma l-att jigi ffirmat."

8. *Illi l-imsemmi testament ma fih l-ebda dikjarazzjoni ta' dan it-tip u ghalhekk huwa null u bla effett ai finijiet u effetti tal-ligi.*

Ghaldaqstant l-esponent jitlob umilment li din l-Onorabbli Qorti joghgobha :

i) *Tiddikjara illi d-decuius Gabriel Farrugia ma kienx kapaci jikteb meta ghamel it-testment tieghu tat-23 ta` Marzu 2010 fl-atti tan-Nutar Dr. Hugh Grima ;*

ii) *Konsegwentement tiddikjara illi ma gewx segwiti l-formalitajiet rikjesti mil-ligi ghal testmenti fejn it-testatur ma jkunx kapaci jikteb fosthom dak imsemmi fl-artikolu 28(1)(k)(v) tal-Kap. 55 tal-Ligijiet ta` Malta.*

iii) *Konsegwentement tiddikjara null u bla effett it-testment ta` Gabriel Farrugia tat-23 ta` Marzu 2010 fl-atti tan-Nutar Dr. Hugh Grima.*

Bl-ispejjez u l-konvenuti ngunti in subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-attrici u l-eleku ta` dokumenti esebiti mar-rikors guramentat.

Rat ir-risposta guramentata ta` Toninu Caruana u Charles Schembri bhala President u Segretarju rispettivament tas-Socjeta` Filarmonika msejha "La Stella" tal-Gudja prezentata fil-31 ta` Awwissu 2010 li taqra hekk –

1. *Illi l-istanza odjerna hija nfondata fil-fatt u fid-dritt u ghandha tigi michuda bl-ispejjez stante illi kif jidher minn kopja tat-testment originali hawn*

Kopja Informali ta' Sentenza

esebit it-testatur kien altru minn kapaci jiffirma kif jirrizulta b`mod lampanti b`firma preciza f`kull pagna tat-testment.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati minnhom u l-elenku ta` dokumenti esebiti mar-risposta guramentata.

Rat ir-risposta guramentata ta` Doris Catania prezentata fit-2 ta` Novembru 2010 li taqra hekk –

Illi d-domandi attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra taghha stante illi d-decuius Gabriel Farrugia kien kapaci jaghmel it-testment tant illi gie anke ddikjarat bhala hekk kapaci mill-professur Godfrey Laferla li ccertifika lid-decuius f`dan is-sens sahansitra fl-istess data li fih gie ppubblikat it-testment in kwistjoni.

Illi persuna li ma tafx tikteb jew ma tistax tikteb xorta wahda tista` taghmel testment u dak li hu rikjest mil-ligi f`kazijiet simili hu li l-persuna li tkun qed taghmel it-testment turi l-volonta` taghha ta` dak li trid taghmel bi hwejjigha wara mewtha quddiem in-nutar u fil-prezenza ta` zewg xhieda, kollox kif fil-fatt gara fit-testment odjern.

Illi inoltre, it-testment in kwistjoni gie fil-fatt iffirmat quddiem in-nutar u fil-prezenza taz-zewg xhieda ndikati fl-istess testment u ghalhekk l-allegazzjoni kontenuta fir-rikors promotur mhi xejn hlief gidba.

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi t-testment sar kif suppost, kollox skont il-ligi u t-talbiet attrici huma xejn hlief tentattiv fjakk biex l-attrici tipprova taghmel pressjoni llecita fuq l-eccipjenti ghaliex ma messa xejn mill-beni ta` huha guvni li bilkemm kienet taf li jezisti ahseb u ara kemm ghandha dritt tirt gidu jew parti minn gidu u anke ghal din ir-raguni t-talbiet tal-attrici huma fiergha, vessatorji u kompletament inveritieri.

Salv kull eccezzjoni ulterjuri.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-konvenuta Doris Catania.

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tat-12 ta` Lulju 2011 fejn hatret lill-Av. Dr. Mariella Schembri Gonzi bhala Assistent Gudizzjarju sabiex tigbor il-provi tal-partijiet.

Rat l-atti relatati mal-inkariku tal-Assistent Gudizzjarju, inkluz il-verbali tas-seduti u l-provi li ngabru.

Rat id-digriet taghha tal-5 ta` Frar 2012 fejn irrevokat l-inkariku tal-Assistent Gudizzjarju bil-bqija tal-provi jinstemghu mill-Qorti stess.

Rat ix-xiehda bl-affidavit ta` Maria Concetta Duca u d-dokument li kien hemm anness.

Semghet ix-xiehda in kontroezami tal-konvenuta Doris Catania fl-udjenza tal-14 ta` Mejju 2013.

Rat ix-xiehda bl-affidavit tal-konvenut Anthony Caruana u ta` Clayton Zammit.

Semghet ix-xiehda tan-Nutar Dottor Hugh Grima, il-kontroezami tal-konvenut Caruana u l-kontroezami tax-xhud Zammit fl-udjenza tal-11 ta` Lulju 2013.

Rat id-digriet taghha tal-25 ta` Lulju 2013 fejn cahdet it-talba tal-attrici ghall-hatra ta` espert tal-kaligrafija sabiex jivverifika jekk il-firma li tidher fit-testment tat-23 ta` Marzu 2010 fl-atti tan-Nutar Dottor Hugh Grima kenitx fil-fatt tad-decujus Grabel sive` Gabriel Farrugia.

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tal-21 ta` Ottubru 2013 fejn laqghet it-talba tal-attrici ghall-isfilz tal-affidavit tax-xhud Maria Concetta Duca.

Rat illi l-istadju tal-gbir tal-provi kien konkluz fl-udjenza tal-21 ta` Ottubru 2013.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-digriet taghha moghti fl-udjenza tat-28 ta' Novembru 2013 fejn halliet il-kawza ghas-sentenza ghal-lum bil-fakolta' lill-partijiet li jipprezentaw noti ta' osservazzjonijiet.

Rat in-nota ta' osservazzjonijiet li l-attrici pprezentat fl-20 ta' Jannar 2014, in-nota responsiva li l-konvenuta Catania pprezentat fit-13 ta' Frar 2014 u n-nota responsiva tal-konvenuta Socjeta' Filarmonika "La Stella" tal-5 ta' Marzu 2014.

Rat l-atti l-oħra tal-kawza.

Ikkunsidrat :

II. Provi

Rev Daniel Farrugia xehed illi huwa jigi hu l-attrici, u huwa parentat mal-konvenuti Doris Catania u Godfrey Farrugia. Il-mejjet Gabriel Farrugia kien huh. Ghal habta tal-1 ta' April 2010, huwa mar flimkien ma' l-attrici jara lil Gabriel. Dan qallu li kien ilu ma jiekol u ghalhekk kien gieh suspett dak iz-zmien li ma kienx se jdum jghix. Meta mbaghad saqsih jekk kienx halla lil xi hadd sabiex jiehu hsieb l-affarijiet tieghu rrispondih : *"le, ma hemm hadd."* Dan id-diskors sar filghodu tal-jum tal-mewt tieghu. Gabriel qallu wkoll illi kellu kamra li kien ssellef minghand habib tieghu jismu Frans Dalli. Talli sellfu l-kamra ma riedx flus izda riedu jixtrilu karozza. Mistoqsi jekk dakinhar li kellmu, Gabriel setax jikteb ismu, ix-xhud wiegeb li dakinhar zgur li ma kienx kapaci, ghaliex meta rah, idejh kienu mitluqin fis-sens li ma kienx kapaci jcaqlaqhom. Mohhu kien ikun car hafna. Skond ix-xhud, Gabriel ma setax

icaqlaq idejh u saqajh ; seta` biss icaqlaq rasu u ghajnejh. Seta` jitkellem perfettament. F`dak il-perijodu, Gabriel kien l-Isptar Mater Dei.

Rev Farrugia kompla jixhed illi l-mejjet kellu ghalqa maghrufa bhala “*Ta` l-Imsaqqa*”. Fit-testment tieghu, huwa halla l-ghalqa lill-konvenut Rosario Dalli li ma kellu x`jaqsam xejn magghom. Il-konvenuta Doris Catania kienet l-Awstralja u meta giet lura Malta kienet ikkaparrat lil Gabriel. Dan kien qallu li ma kienx jafda lil Doris Catania. Gabriel kien jinqeda biha biss fejn kien ikollu bzonn. Meta mar jara lil Gabriel dakinhar tal-1 ta` April, Gabriel ma kienx semma jekk kienx biddel it-testment jew kienx ghamel prokura. Saru jafu bit-testment u bil-prokura wara l-mewt ta` Gabriel. Il-konvenuta Doris Catania kienet qaltilhom : “*issa la miet niehu hsieb kollox jien.*” Il-kotba tal-bank, il-passaport u l-karta tal-identita` ta` Gabriel kienu kollha fidejn il-konvenut Gordon Farrugia li jigi n-neputi tieghu. Sakemm waslet l-ambulanza biex tiehu lil Gabriel l-isptar, Doris Catania hadet id-dokumenti hi u zammithom ghandha.

Fil-**kontroezami**, Rev Farrugia xehed illi madwar ghoxrin (20) sena qabel xehed huwa kien Direttur Spiritwali tal-Kazin “La Stella” tal-Gudja. Huwa mar jara lil Gabriel l-isptar lejn l-ahhar ta` hajtu. L-isptar dam hames gimghat u cioe` bejn is-27 ta' Frar u l-1 ta' April. Meta kien l-Isptar, kien imur jarah, meta kien jisma` li ma kienx ikun tajjeb. Mistoqsi allura kemm –il darba mar jarah, huwa qal li mar darba biss, propju fil-gurnata tal-mewt tieghu, wara li Gordon Farrugia qalilhom li Gabriel kien hazin. Qabel mar l-isptar, kien jiltaqa` ma` Gabriel. L-ahhar darba li rah kien Rahal il-Gdid fil-bidu ta` Novembru 2009. Mistoqsi jekk fil-gurnata tal-mewt kienx mar jarah wahdu, ix-xhud wiegeb li kien mar ma` hutu n-nisa.

Mistoqsi dwar ir-relazzjoni li kellu ma` Gabriel, Rev Farrugia xehed li r-relazzjoni la kienet tajba izda lanqas kienet hazina. Fl-ahhar sena qabel miet, kienu resqu lejn xulxin. Mistoqsi allura jekk tassew fl-ahhar sena kellhom relazzjoni daqshekk tajba, ghaliex ma kienx mar izur lil huh l-isptar, ix-xhud wiegeb li huma kellhom mohhhom mistrieh li kien qed jiehu hsiebu Gordon Farrugia. Mistoqsi jekk kienx mieghu meta miet, ix-xhud wiegeb fin-negattiv

ghaliex hu mar jarah filghodu u dam hemm xi siegha u ghaxar minuti. Mistoqsi jekk meta miet kienx hemm Doris Catania, ix-xhud wiegeb : “*disgrazzjament*” iva. Qal li wiegeb hekk ghaliex malli miet, Doris Catania qalet li l-arlogg li kellu Gabriel kien taghha.

Huwa ma kienx prezenti meta Gabriel ghamel it-testment. Sar jaf bit-testment wara l-mewt. Mistoqsi kif kien jaf li Gabriel ma kienx f'sahhtu meta ghamel it-testment, ix-xhud wiegeb li kien hemm certifikat tat-tabib. Huwa rrefera ghac-certifikat Dok EM1 tat-Tabib Busuttil. Mistoqsi jikkonfermax illi l-firma fuq it-testment kienet ta` Gabriel, ix-xhud wiegeb li huwa ma setax jaccetta li dik hija l-firma ta` Gabriel, ghalkemm sostna li bhala firma *tixbah* dik ta` Gabriel.

Mistoqsi kif kienu idejn it-testatur fil-jum tal-mewt tieghu, Rev Farrugia wiegeb li ma setax jaghlaqhom u ghalhekk zgur ma setax jaqbad il-pinna biex jiffirma t-testment. Mistoqsi kemm kien ilu b`idejh hekk, ix-xhud wiegeb li huwa rah fl-ahhar gurnata ; skond ix-xhud, dik il-kondizzjoni fl-idejn ma gratx f`temp ta` erbgħa u ghoxrin siegha. Irrizulta li t-testment sar ghaxart ijiem qabel il-mewt. Inoltre jumejn qabel miet, saret il-prokura. Mistoqsi jekk kienx ra l-prokura, ix-xhud wiegeb li meta marru għand il-Kappillan sabiex jaghmlu l-funeral, il-Kappillan infurmahom li hadd iehor kien se jaghmillu l-funeral u li kellu dokument biex juri dan. Il-Kappillan imbagħad tahom kopja ta' d-dokument, li kienet il-prokura. Mistoqsi imbagħad jekk jafx lil Rosario u Frans Dalli, ix-xhud wiegeb li huwa personalment ma kienx jafhom, izda t-testatur kien dejjem jitkellem dwarhom. Mistoqsi mbagħad jekk jafx li dawk kienu kugini tieghu, x-xhud wiegeb li ma jafx.

Mistoqsi x`ried jghid biha meta stqarr li Doris Catania kienet qed tipprowa tikkappara lil Gabriel, ix-xhud wiegeb illi kienet qed tipprowa tehodlu kull sold li kellu. Meta kienu qed jibnu d-dar, Gabriel kien jibghatilhom il-flus mill-Awstralja. Ix-xhud caħad illi wara li kien operat, Gabriel mar joqghod għand Doris Catania, ghalkemm jidher li ma kienx jaf illi Gabriel kien ghamel

operazzjoni. Stqarr li Gabriel mar joqghod fid-Dwejra fejn la kien hemm dawl u lanqas ilma.

Il-konvenut Gordon Farrugia xehed illi huwa jigi n-neputi ta` Gabriel Farrugia. Ighid illi huwa kien jara liz-ziju Gabriel kwazi ta` kuljum l-ghalqa li tinsab il-Gudja. Kien ikun hdejh u jaqdieh milli jkollu bzonn. Meta Gabriel kien l-isptar kien imur jarah ta' sikwit. Kien jixtrilu l-ikel u johodlu l-ilma x`jixrob billi Gabriel kien jghix go ghalqa u ma kellux servizzi. Mistoqsi dwar is-sitwazzjoni finanzjarja ta' Gabriel, stqarr illi kellu xi flus l-Awstralja. Qaleb xi flus ghall- Ewro. Gabriel ma kienx ighidlu x`kien se jaghmel bil-flus, ghalkemm qallu illi ried ipatti lilu u lil certu Frans Dalli ta` dak kollu li kienu qeghdin jaghmlu mieghu. Mistoqsi x`kien jaf dwar it-testment, huwa wiegeb illi fil-verita` Gabriel qatt ma ried jaghmel testament, ghaliex Gabriel kien ighidlu : *“nixtieq naghmel testament, imma mhux ghal issa, mhux ghal issa.”* Frans Dalli kien bnielu xi kmamar fl-ghalqa, u kien jehodlu xi patata.

Mistoqsi jekk meta Gabriel kien l-Isptar kienx qallu dwar xi testament, Gordon Farrugia jghid illi ma kienx semmielu testamenti u lanqas ma qallu xejn dwar prokuri. Meta miet fl-1 ta' April 2010, huwa kien hdejh u kien ilu xi siegha u nofs mieghu qabel miet. Ikkonferma dak li xehed Rev Daniel Farrugia dwar li d-dokumenti dwar l-ghalqa, il-karta tal-identita`, il-passaport u l-kotba tal-bank kienu go basket u meta haduh l-Isptar u l-basket zammitu Doris Catania. Mistoqsi kif kienu idejn Gabriel meta kien l-isptar, ix-xhud wiegeb li kienu naqra debboli. Ma setax ighid jekk Gabriel kienx ghamel xi operazzjoni, izda jaf li kellhom jiehduh l-Isptar Boffa ghal raggi u terapija izda baqa` ma marx dak l-isptar ghaliex lahaq miet.

Fil-**kontroezami**, Gordin Farrugia xehed illi Gabriel kien midhla tal-kazin tal-banda “La Stella”. Meta kien ghadu f'sahhtu kien imur hemm ta' sikwit. Dam l-isptar qabel miet madwar xahar u gimgha. Ma jafx x`kien fih ezatt il-basket ta` Gabriel li kien ghand Doris Catania. Wara li miet Gabriel huwa baqa` jmur l-ghalqa billi kellu kelba u kien jidhol biex jaghlifha ; hekk kien qallu Gabriel biex jaghmel. Ikkonferma li Gabriel kien joqghod l-ghalqa mhux

fil-fond 82, Main Street, Gudja. Din tal-ahhar kienet il-kamra ta' Frans Dalli fejn kien jircievi l-posta. Ghalkemm l-isptar ma kienx imur jarah ta' kuljum kien pero` jmur ta' spiss. Mistoqsi jekk kienx ha lil Gabriel l-isptar meta mar jaghmel testijiet tad-dem, ix-xhud wiegeb li ma kienx hadu hu. Il-kamra fejn kien joqghod Gabriel kienet hdejn l-ghalqa, u ghalkemm ma kellux dritt ta' passagg kien jghaddi minn fuq l-ghalqa tieghu biex imur ghal gol-kamra. Ix-xhud beda jmur regolarment l-ghalqa meta miet missieru, li miet madwar sena qabel miet Gabriel. Mistoqsi kemm-il darba fil-gimgha kien imur jara lil Gabriel meta kien l-isptar, ighid li kien imur xi tlieta jew erba` darbiet fil-gimgha. Hafna drabi kien jinzerta hemm lil Doris Catania. Ma kienx prezenti meta Gabriel ghamel it-testment. Fil-fatt lanqas biss kien jaf li Gabriel kien fil-fatt ghamel testment. Ippreciza li xi hmistax jew tliet gimghat qabel ma miet, kienu tawh radju. Ma felahx izommu f'idejh tant li waqaghlu. Farrugia qal ukoll li meta kien l-isptar Gabriel kien qallu : *"giebli l-imqass tas-sigar"*. Ighid li fakkar lil Gabriel li kien qiegħed l-isptar.

L-attrici xehdet illi huha Gabriel kellu ghalqa li kienet imqabbla għandu mill-Ufficcju Kongunt. Fit-testment Gabriel halla l-ghalqa lil certu Nazzareno Dalli. Fil-fatt din il-persuna ma tezistix. Il-persuna koncernata jisimha Rosario mhux Nazzareno. Rosario Dalli kien midhla tal-kazin tal-banda u Gabriel kien jafu tajjeb. Wara li miet Gabriel, fit-22 ta' Mejju 2010, hija applikat biex tiehu l-ghalqa. Fis-27 ta' Gunju 2011, harget it-tender.

L-attrici pprezentat :

l-ittra li biha applikat għall-ghalqa – Dok. EF 1 ;

l-acknowledgement tal-Ufficcju Kongunt – Dok. EF 2 ;

ir-risposta - Dok. EF 3 ;

dokument amministrattiv mmarkat Dok. EF 4 ;

kopja tal-manuskritt tat-testment ta' Gabriel – Dok. EF 5 – u b'riferenza għat-tieni artikolu qalet illi l-persuna hemm indikata hija Gordon Farrugia ; u pjanta tal-ghalqa - Dok. EF 6.

Mistoqsija dwar in-Nutar li ghamel t-testment, l-attrici xehdet illi n-nutar ma kienx jaf lil Gabriel. Fissret illi fis-sajf tal-2009, kienu marru ghand Gabriel xi nies mill-Kazin sabiex jitolbuh permess halli jaharqu n-nar tal-festa mill-ghalqa. Gabriel kien qalilha li ma kienx tahom permess. Tghid li Gabriel stqarr maghha illi : *“la fhajti u lanqas wara mewti ma huma ma jiehd u xejn”*.

L-attrici tixhed illi l-ahhar li rat lil Gabriel kien dakinhar tal-mewt tieghu fl-1 ta' April 2010. Qabel ghalaq ghajnejh, gismu kien qisu mejjet u kull ma kien icaqlaq rasu. Meta staqsietu jekk kellux lil xi hadd sabiex jiehu hsieb l-affarijiet tieghu, huwa wiegeb li ma kellu lil hadd. Dak il-hin kien ghadu f'sensieh izda ma kienx kapaci jqum mis-sodda u jdejh qishom ma kienux tieghu. Meta ratu f'dak l-istat, riedet tmur tkellem lill-Professur ghaliex meta ratu xi tlett gimghat qabel ma kienx f'dak l-istat. Ma rnexxilhiex tkellem lill-Professur u meta kellmitu aktar 'il quddiem, il-Professur li kien David Busuttil qalilha li Gabriel kellu l-leukaemia u mard iehor. L-attrici pprezentat l-korrispondenza li kellha mal-Professur (Dok. EF 6 sa Dok. EF 9).

Tixhed illi dakinhar illi miet kienu tawh jixrob ghaliex ma kienx kapaci jaqbad il-flixkun. Mistoqsija jekk Gabriel kienx qatt kellimha dwar it-testment, l-attrici wiegbet fin-negattiv u qalet li lanqas hi ma saqsietu.

L-attrici pprezentat il-korrispondenza skambjata mal-Isptar Mater Dei (Dok. EF 11 u EF 12).

Fil-**kontroezami**, l-attrici xehdet illi Gabriel kien ilu l-isptar mill-ahhar ta' Frar. Hi kienet marret tarah l-ewwel nhar ta' Erbgħa ta' Marzu. Maghha kien hemm wiehed min-neputijiet. Meta marret tarah hi, Gabriel kien tajjeb ;

wiccu kien intela` u kien jitkellem ghalkemm ma tantx kien jiccaqlaq. Idejh kien icaqlaqhom. Bejn dik il-vista u l-1 ta` April, ma kenitx marret tara lil Gabriel. Lin-Nutar Hugh Grima hi ma kenitx tafu.

In-Nutar Hugh Grima kkonferma t-testment fl-atti tieghu li sar minn Gabriel Farrugia fit-23 ta` Marzu 2010. Id-decujus ma kienx klijent abitwali tieghu. Fil-fatt dik kienet l-ewwel darba li ghamel xoghol ghalih. It-testment sar l-isptar. Kienet cemplitu l-konvenuta Doris Catania. Qaltlu li hija kienet tiehu hsieb taz-ziju taghha Gabriel Farrugia u li xtaq jaghmel testment. Staqsia lil Catania kemm kellu zmien. Ried ikun jaf ukoll jekk kienx “*terminally ill*” billi ried ikun sodisfatt li t-testatur kien jaf x`sejjer jaghmel. Staqsieha wkoll biex iggib certifikat ta` tabib. Meta mar, kien hemm ic-certifikat, it-testatur kien san u kien jaf x`qed jaghmel. It-testatur kien fis-sodda fil-ward. Ghall-privatezza, ghalaq il-purtiera u baghat lil kulhadd `il barra, inkluz lil Doris Catania. Staqsia lit-testatur ghad-dettalji tieghu u Farrugia qallu kollox ghaliex kien lucidu. Meta t-testatur qallu x`ried, kien wahdu, anke sakemm inkiteb it-testment. Wara sejjah lix-xhieda.

Mistoqsi x`gara meta t-testatur gie sabiex jiffirma, Dr Grima xehed illi Farrugia ffirmat mill-ewwel ghalkemm il-firma hija zghira hafna. Iffirma sitt darbiet, ghaliex iffirma anke c-certifikat mediku u kull pagna tat-testment. Mistoqsi kif ikkonferma l-identita` tieghu, Dr Grima xehed illi t-testatur kellu l-karta ta` identita` u tah d-dettalji dwar missieru u ommu.

Fil-**kontroezami**, Dr Grima kkonferma li huwa ma kienx jaf lit-testatur. Meta sar it-testment, ried jaccerta ruhu illi kien lucidu. It-testatur wiegeb ghad-domandi kollha li ghamillu. Ghal Dr Grima, Farrugia kien “lucidissimu”. Ha ha nota ta` dak li ried u beda jikteb. Mistoqsi mill-Qorti jekk il-firma tat-testatur saritx quddiemu u quddiem ix-xhieda, Dr Grima kkonferma illi l-firma saret quddiemu u quddiem ix-xhieda. Insista li l-firma hija carissima.

Il-konvenuta Doris Catania xehdet illi tigi n-neputija ta' Gabriel Farrugia. Kellha relazzjoni tajba hafna ma' Gabriel. Kien jittrattaha qisha kienet ohtu z-zghira milli n-neputija anke ghaliex bejniethom kien hemm biss seba' snin differenza fl-eta'. Wara li hi u l-familja marru jghixu l-Awstralja, Gabriel mar ukoll l-Awstralja, u ghix magghom ghal xi zmien sakemm sab post ghalih. Meta regghet lura Malta, kull darba li Gabriel kien jigi Malta ghal btala kienu jqattghu hafna zmien flimkien. Meta mbaghad Gabriel gie lura Malta, kienet idur bih u kull meta jkollu bzonn, kienet tiehdu l-isptar. L-ahhar darba li dahal l-isptar kien fis-27 ta' Frar 2010. Dak iz-zmien, Gabriel kien ghadu f'sahhtu fis-sens li seta' jimxi, jinhasel, jqaxxar il-lehja u jiehu hsieb tieghu nnifsu. Dahal l-isptar billi kellu l-leukaemia. Kemm dam l-isptar, baqa' jaghamel l-affarijiet tieghu wahdu hlief ghall-ahhar jumejn qabel miet. Dan kollu setgħet tghidu ghaliex kienet tmur tarah kuljum. Ma kellux bzonn ta' ghajnuna biex jimxi, jiekol jew biex jinhasel.

Xehdet illi Gabriel kien talabha sabiex tehodlu Nutar biex jaghamel testament u hi hekk ghamlet. Ikkomunikat man-Nutar Hugh Grima, ghaliex hi gieli uzatu bhala Nutar. Dr Grima mar l-isptar qisu ghaxart jiem qabel miet Gabriel. Dakinhar tat-testment, ghalkemm kienet l-isptar, ma kenitx prezenti fil-kamra fejn kien Gabriel waqt li kien qed isir it-testment. Dakinhar tat-testment u anke wara, Gabriel kellu forza f'idejh tant li taha anke prokura. Ikkontestat bhala mhux vera l-allegazzjoni li Gabriel ma kellux l-fakulta' ta' idejh meta ghamel t-testment. Gismu telaq ghal kollox meta wasal propju fl-ahhar ta' hajtu mhux meta ghamel it-testment.

Il-konvenut Anthony Caruana xehed illi huwa kien ilu jaf lil Gabriel Farrugia sa minn meta kienu jattendu l-Iskola Primarja. Meta kien gie lura mill-Awstralja kien beda jmur l-Kazin "La Stella" u ghalhekk bdew jiltaqghu kwazi kuljum. Kien jidher batut fil-finanzi, u ghalhekk meta l-Kazin kien jorganizza xi attivita', ma kienux izommulu flus, u l-membri kienu anke joffrulu x'jiekol.

Fil-**kontroezami**, ix-xhud ikkonferma li għall-Kazin kienet sorpriza li fit-testment tiegħu Gabriel Farrugia nnomina lill-Kazin bħala l-eredi tiegħu.

Clayton Zammit, illum Segretarju tal-Kazin tal-Banda “La Stella” tal-Gudja, xehed illi huwa sar jaf lil Gabriel Farrugia xi erbatax il-sena qabel meta beda jiffrekwenta l-Kazin. Gabriel kien jitkellem miegħu. Qallu li kien qiegħed jghix fil-mizerja u li qatt ma stenna li meta jirritorna mill-Awstralja u jmur jfittex fejn joqghod, ohtu l-attrici u huh Dun Daniel Farrugia kienu se jirrifjutawh u jabbandunawh. Gabriel kien ihobb il-Kazin u li l-membri kienu saru qishom il-familja tiegħu. Meta kienet tasal l-festa, Gabriel kein ihallihom jaharqu n-nar mill-ghalqa tiegħu. Meta Gabriel kien rikoverat l-isptar kien hemm membri tal-Kazin li kienu jmorru jarawh.

Fil-**kontroezami**, Zammit xehed illi huwa mar jara fejn kien ighix Gabriel. Kienet kamra b'sodda u barmil ; ma kellux facilitajiet ta' dawl, ilma u drenagg. Stqarr illi l-Kazin kien sorpriz hafna bit-testment. Kemm-il darba Gabriel kien jghidlu kemm kien imwegga` bil-fatt li hutu l-attrici u Dun Daniel Farrugia kienu rrifjutaw illi jmur ighix magħhom.

Ikkunsidrat :

III. Sottomissjonijiet

L-attrici tissottometti li l-azzjoni tagħha hija centrata fuq il-fatt li t-testatur ma kienx kapaci jikteb u li għalhekk t-testment mhuwiex validu peress li ma gewx segwiti l-formalitajiet rikjesti mil-ligi ai termini tal-Art 28(1)(k)(v)

tal-Kap 55 tal-Ligijiet ta' Malta. Taghmel riferenza ghal xhieda li kkonfermaw l-qaghda fizika hazina tat-testatur, u cioe` hi, Rev. Daniel Farrugia u Gordon Farrugia. Aktar minn hekk tirreferi ghall-file mediku tat-testatur – Dok. DM1 – li juri li fil-gurnata li sar t-testment u cioe` fit-23 ta' Marzu 2010, kien hemm notament li jghid : *"Pt feeling unwell today still in pain."* L-attrici ssenjalat fatti ohra biex tistabilixxi l-qaghda mentali u fizika tad-decujus : a) li n-Nutar Grima ma kienx nutar mqabbad mid-decujus ; b) li ghalkemm Gabriel Farrugia ma kienx isemmi x'ha jaghmel b'gidu, kien jghid li fir-rigward ta' Gordon Farrugia u Frans Dalli kien se jpattilhom ta' kulma ghamlu mieghu ; c) li fir-raba` artikolu fejn hemm indikat kuginuh Nazzareno sive` Zaren, dan ma setax indikah t-testatur ghaliex kien jafu biss bhala Rosario ; d) li ghalkemm kien hemm certifikat anness mat-testment tal-Professor Godfrey Laferla li t-testatur kien *"fit of mind"*, kien hemm ukoll in-notament l-iehor diga` riferit fil-file mediku ; e) li Dun Daniel Farrugia spjega li r-relazzjoni bejn Doris Catania u Gabriel Farrugia ma kenitx tajba ; u f) li Gabriel Farrugia ghamel prokura favur Doris Catania jumejn biss qabel miet meta l-istess Doris Catania xehdet li jumejn qabel miet, Gabriel ma kienx tajieb. Skond l-attrici t-testatur kien imgieghel jaghmel dan t-testment minhabba pressjoni li saret fuqu minn ta` madwaru, meta kien fizikament u mentalment debboli u li ghalhekk ma setax jirrezistihom. Taghmel ghas-sentenzi ta` din il-Qorti tas-26 ta' Settembru 2013 fil-kawza **"Lorenza Bonnici et vs Maria Dolores Mifsud et"** u tal-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex), Gurisdizzjoni Superjuri, Sezzjoni Generali tal-25 ta' Ottubru 2013 fil-kawza **"Rosalinda Rita Portelli vs Carmen Portelli"**. L-attrici tinsisti li hija ma pprezentatx il-kawza tal-lum ghall-interess personali taghha izda sabiex tistabilixxi li dak li innizzel fit-testment ma setghux ikunu r-riflessjonijiet tad-decujus f'dak il-mument.

Il-konvenuti jissottomettu illi l-Qrati taghna dejjem sostnew li x-xewqa u r-rieda ta' testatur tant hija sagra li anke f'kaz ta' dubju, ir-rieda tat-testatur ghandha tipprevali (ara s-sentenza ta` din il-Qorti tat-8 ta' April 2013 fil-kawza **"Leonard Abela et vs Saverin Sinagra et"** Billi l-attrici allegat nullita` minhabba *"vizzju ta' forma"* kien jispetta lilha illi tipprova illi dakinhar li kien redatt t-testment, Gabriel Farrugia ma kienx f'posizzjoni li jiffirma, haga li l-attrici ma rnexxilhiex taghmel. Id-dikjarazzjoni ta' l-attrici li huha ma setax jikteb dakinhar tat-testment hija inheritiera kif ikkonfermat l-attrici stess meta xehdet illi hija rat lil huha darbtejn biss minn meta kien rikoverat l-isptar, jigifieri fl-ewwel Erbgha ta' Marzu u l-jum tal-mewt tieghu. Ghalhekk jekk it-testment sar fil-23 ta' Marzu, kif setghet l-attrici tghid li dakinhar it-testatur ma setax jiffirma meta l-ahhar darba li kienet ratu kien fil-bidu ta' Marzu u

dakinhar tat-testment lanqas biss kienet prezenti ? Anke Rev. Daniel Farrugia ma kienx prezenti dakinhar li sar t-testment u ghalhekk dak kollu li xehed huwa rrilevanti, ghalix il-fatt li fl-ahhar gurnata ta' hajtu ma setax jikteb ma jfissirx li meta ghamel t-testment huwa ma setax jikteb. Mill-provi rrizulta li kemm l-attrici kif ukoll Rev Daniel Farrugia aktar kienu nteressati fil-gid li huhom kien se jhalli warajh milli f'sahhtu. Il-konvenuta Catania fin-nota taghha ticcita lill-gurista Zaraga ("La Responsabilita Professionale del Notaio") meta jghid illi – *"La responsabilita del notaio per gli atti da esso posti in essere, attesa la sua veste di libero professionista e di pubblico ufficiale, si presta ad una duplice qualificazione : contrattuale ex mandato e legale ex pubblico ufficio."* In vista tal-fatt illi n-Nutar Hugh Grima ppubblika t-testment wara li vverifika li Gabriel Farrugia kien lucidu, wara li kkonferma l-identita' tieghu, wara li t-testatur fissirli kif ried jiddisponi minn gidu, u ffirmja fejn kellu jiffirma, it-talbiet attrici kellhom jigu michuda.

Ikkunsidrat :

IV. Risultanzi

Il-**Kap 55 tal-Ligijiet ta' Malta** huwa l-Att dwar il-Professjoni Notarili u l-Arkivju Notarili. L-**Art 28(1)(k)(v)** tal-Att ighid illi –

"Jekk xi wiehed mill-komparenti jew xi wiehed mill-fidem facientes ma jkunux jafu jew ma jkunux jistghu jiffirmaw, huma għandhom jiddikjaraw x'inhu li jkun iżommhom milli jiffirmaw, u n-nutar għandu jsemmi din id-dikjarazzjoni qabel ma l-att jiġi iffirmit;"

L-attrici qeghda tallega illi ghax dakinhar li ghamel it-testment, Gabriel Farrugia ma setax jiffirma t-testment, in-Nutar kien obligat jaghmel

dikjarazzjoni f'dak is-sens. U li ghax naqas li jaghmel dik id-dikjarazzjoni, it-testment huwa null u bla effett.

Skond l-**Art 40(1)(e)** tal-Kap 55, *att notarili huwa null ... jekk il-ħtigijiet tal-artikoli 25(2), (3), (4) u (5), 27, 28(1)(k) u 34 ma jkunux ġew imħarsa*

Aktar `il quddiem l-**Art 40(3)** tal-Kap 55 ighid –

“Ma tista’ tittiehed l-ebda azzjoni biex att illi għandu wiehed mid-difetti msemmija fis-subartikolu (1)(c), (d) u (e) jiġi ddikjarat null ħlief fuq talba ta’ waħda mill-partijiet fl-att”

Fil-kaz tal-lum, l-att li qeghda ttipprova timpunja l-attrici huwa testament. Fil-kaz tal-lum it-testatur kien Gabriel Farrugia. L-attrici ma kenitx parti u ghalhekk abbazi tal-Art 40(3) m'ghandha l-ebda dritt timpunja t-testament ta' Gabriel Farrugia a tenur tal-Art 28(1)(k)(v) tal-Kap 55.

Fuq l-iskorta tal-premess, il-Qorti tista' tieqaf hawn u tichad it-talbiet attrici.

Unikament sabiex tghid taghha dwar il-kumpless tal-provi li pprezentaw il-partijiet, il-Qorti tghid minghajr l-icken esitazzjoni illi bla hsara għall-kwistjoni ta' dritt diga` trattata fil-paragrafi ta` qabel dan, għal dawk li huma provi, l-attrici ma ressqitx il-prova sal-grad

rikjest mil-ligi illi Gabriel Farrugia ma kienx kapaci li jiffirma dakinhar li sar t-testment.

Ghal dawk li huma l-provi li gabet l-attrici, il-Qorti tirrileva illi rrizulta bl-aktar mod car u inekwivoku li l-attrici ma kellhiex relazzjoni tajba mad-decujus u ma tatx wisq konsiderazzjoni għall-*welfare* tieghu. Dan premess irrizulta li wara li Gabriel Farrugia dahal l-isptar, fejn dam hames gimghat qabel miet, hija marret tarah darbtejn biss : l-ewwel darba kien propju fil-bidu tar-rikoveru tieghu u t-tieni darba kien fil-gurnata tal-mewt tieghu. Fuq li xehdet l-attrici, il-Qorti ma tistax tistabilixxi li fit-23 ta` Marzu 2010, Gabriel Farrugia ma setax fisikament jiffirma għal ragunijiet ta` sahha t-testment tieghu. L-attrici tistrieħ hafna fuq li xehed huha Rev Daniel Farrugia. Fl-istess waqt irid jinghad illi Rev Farrugia kien fl-istess posizzjoni tal-attrici ; bhalha mar jara lil huh l-isptar darbtejn biss u bi probabilita` kbira marru flimkien mhux f`dati differenti, u għalhekk lanqas hu ma jista` jghid jekk it-testatur setax jiffirma nkella le fit-23 ta` Marzu 2010.

L-attrici tagħmel enfasi fuq in-notament tal-*medical file* ta` Gabriel Farrugia fid-data tat-23 ta` Marzu 2010 li jghid : *"Pt feeling unwell today still in pain"* Abbazi ta` dan in-notament **wahdu** l-attrici qeghda tipprezumi li t-testatur ma setax jiffirma. Il-Qorti tirrileva li t-tabib li għamel dak in-notament baqa` ma kienx prodott bhala xhud fil-kawza tal-lum biex ifisser ahjar dak illi kiteb. Irrizulta li Gabriel Farrugia kellu l-lewcemija. Minn esami tal-*medical file* tieghu wiehed isib li fil-granet ta` qabel u ta` wara t-23 ta` Marzu, l-istat ta` sahha tal-pazjent kien altanelanti fis-sens li daqqa jkun tajjeb u daqqa jkun migugh. Infatti fit-22 ta` Marzu in-nota fil-*file* tghid : *"Patient well"*. L-istess nota tirrizulta fil-25 ta` Marzu waqt li fis-26 ta` Marzu, in-nota tghid : *"Pt condition stable."*

Wiehed ma jistax għalhekk jorbot kollox man-notament tat-23 ta` Marzu biex iqis il-firxa generali tal-kondizzjoni fisika tat-testatur, in partikolari l-effett tal-marda fuq l-idejn.

Kull prova ohra li ngabet u li tixref fuq il-qaghda mentali tat-testatur u tal-imgieba tieghu hija rrilevanti fil-kuntest tal-ghamla ta' azzjoni li ttentat l-attrici.

L-ahjar prova li tressqet dwar il-mertu ta' din il-kawza u li minghajr l-icken dubju tismonta ghal kollox u ggib fix-xejn it-tesi tal-attrici hija x-xiehda tan-Nutar Hugh Grima.

Minghajr l-ebda tlaqliq, kemm meta xehed quddiem l-Assistent Gudizzjarju u kif ukoll meta xehed quddiem il-Qorti, Dr Grima kien car u inekwivoku illi Gabriel Farrugia ffirmja mhux darba izda sitt darbiet fuq it-testament, kif fil-fatt jirrizulta li ghamel anke minn ezami tal-istess testament (ara fol 43). Inoltre Dr Grima ghamel enfasi fuq il-fatt li t-testatur mhux biss kien lucidu izda *lucidissimu*. In kwantu ghal dak li xehed in-Nutar, il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza taghha (PA/NC) tal-5 ta' Ottubru 2004 fil-kawza "Pawlu Farrugia et vs Carmelo Farrugia et" fejn inghad hekk –

“Ghandhom ukoll rilevanza qawwija id-depozizzjonijiet ta' nies professjonali, bhat-tabib kuranti tat-testatrici u n-Nutar illi kkonfezzjona t-testament dwar l-istat u l-komportament tat-testatrici fiz-zmien rilevanti”.

Kif ukoll dak li qalet il-Qorti ta' l-Appell fis-sentenza taghha tal-20 ta' Gunju 1938 fil-kawza "Giuseppe Formosa vs Giuseppe Axiak" –

“sebbene non costituire l'asserto del notaro che il disponente era sano di mente, da se, la prova della capacita` mentale del testatore, tuttavia le constatazioni del notaro ottenuto all'oggetto di accertarsi della capacita` a` testare del disponente, forniscono un'importante elemento di prova che, unito ad altri, puo` condurre ad un'esatto giudizio sul problema da risolvere”.

Ix-xiehda tan-Nutar Grima ghandha importanza sostanzjali. Anke ghaliex ma kienet bl-ebda mod skalfita bi provi kuntrarji rilevanti, il-Qorti sejra taghti l-affidament kollu li jixraq lil xiehda daqstant kristallina.

In konkluzjoni, il-Qorti tqis bhala infondati fil-fatt u fid-dritt ir-ragunijiet kollha li gabet l-attrici biex tipprova timpunja t-testment ta` Gabriel Farrugia tat-23 ta` Marzu 2010 fl-atti tan-Nutar Dottor Hugh Grima, u ghalhekk qeghda tiddikjara li dak it-testment huwa validu ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Decide

Ghar-ragunijiet kollha premessi, il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi din il-kawza billi filwaqt illi qeghda tilqa` l-eccezzjonijiet kollha, qeghda tichad it-talbiet kollha tal-attrici, bl-ispejjez kollha tbatihom wahedha l-attrici.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----